

Taakopdracht Formatiewerkgroep Klimaat en Energie

Aanleiding & doel

In de formatie zullen keuzes voorliggen op het terrein van Klimaat en Energie. Om deze goed voor te bereiden, kan een ambtelijke formatiewerkgroep (werktitel) worden ingesteld om een overzicht op te leveren dat in de formatie door politieke partijen kan worden benut bij het maken van politieke keuzes.

Opdracht

De Formatiewerkgroep Klimaat en Energie wordt gevraagd ten behoeve van de formatie de stand van (uitvoering van) het klimaat- en energiebeleid te beschrijven en de beleidskeuzes te ordenen die de komende kabinetsperiode belangrijk zijn en in de formatie aandacht vragen. Het doel van deze taakopdracht is geen heroverweging van beleid, maar het in kaart brengen van handelingsperspectief op het Klimaat en Energiedomein en daarbij specifiek oplossingen voor knelpunten in de uitvoering van het beleid richting 2030, ook op korte termijn, om het tempo in de uitvoering te houden. Daarbij wordt gevraagd in ieder geval in te gaan op de volgende vraagstukken:

0. Feitelijke beschrijving van het huidige beleid:

- a. Welk klimaatbeleid (=afbakening Klimaatwet incl. landgebruik) en energiebeleid zit in het basispad uit Keuzes-in-Kaart/Analyse Verkiezingsprogramma's (CPB/PBL)?
- b. Wat is de ingeschatte broeikasgassenuitstoot (nationaal en per sector) en het energieverbruik in 2030 op basis van de conceptcijfers uit de KEV2023 en het beleid dat in het basispad zit? Hoeveel lager is de reductie van de broeikasgasuitstoot als het voorgenomen beleid wat nog niet in wetgeving zit niet wordt uitgevoerd?
- c. Wat zijn de actuele nationale en Europese klimaat- en energiedoelen en in welke mate voldoen we hier nu aan?
- d. Wat zijn (extern beoordeeld) sterktes en zwaktes van NL ahv beschikbare internationaal vergelijkende statistieken (OESO, IEA, EC)?
- e. Juridische uitleg van de huidige kaders/doelen op nationaal en EU-niveau voor het beleid.

1. Uitwerking van de randvoorwaarden voor de uitvoering

- a. Wat zijn randvoorwaarden en concrete knelpunten voor de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid die aandacht vragen in de komende kabinetsperiode? Hierbij worden in ieder geval meegenomen:
 - i. Tijdige beschikbaarheid capaciteit en infrastructuur (w.o. aanpak netcongestie/netcapaciteit)
 - ii. Waarborgen leveringszekerheid en betaalbaarheid
 - iii. Aanpak arbeidsmarktkrapte
 - iv. Voldoende stikstofruimte
 - v. Borgen voortgang in uitvoering van wetgevingsprogramma en snelheid van besluitvormings- en vergunningsprocedures.
 - vi. Uitvoeringskracht, w.o. van de mede-overheden en handhaving.
- b. Welke belangrijke ontwikkelingen in (NW)- Europese context doen zich voor en wat betekenen die voor het NL beleid?
- c. Welke centrale keuzes en beleidsrichtingen volgen uit 1a en b en kunnen door een volgend kabinet worden uitgewerkt?

2. Keuzeruimte in het huidige beleid (zichtjaar 2030)

- a. Wat zijn in het huidige beleid voor doelbereik 2030 (uitgaande van stand incl. voorjaarspakket) nog kwetsbaarheden en/of onderdelen die onvoldoende zijn geconcretiseerd/geïnstrumenteerd? Welke opties zijn mogelijk en richting 2030 uitvoerbaar? Wat zijn van keuzes (in ieder geval kwalitatief beschreven) de consequenties en effecten (doelbereik, leveringszekerheid, kosteneffectiviteit & betaalbaarheid, economie, draagvlak & rechtvaardigheid)?
- b. Waar zit in het huidige beleid (uitgaande van stand incl. voorjaarspakket) de beleidsmatige keuzeruimte voor een volgend kabinet? Wat zijn opties, incl. extensiveringen? Wat is er nodig om aan de Europese doelen te voldoen? Wat zijn van keuzes (in ieder geval kwalitatief beschreven) de consequenties en effecten

(doelbereik, leveringszekerheid, kosteneffectiviteit & betaalbaarheid, economie, draagvlak & rechtvaardigheid)?

- c. Wat zijn de mogelijkheden om meer of minder te doen tov van de huidige ten minste 55%-doelstelling uit de Klimaatwet?

3. Richtingen voor uitwerking van het langetermijnbeleid (post-2030)

- a. Welke keuzes staan op stapel in het Europese & mondiale beleid de komende jaren waarop een volgend kabinet positie moet bepalen?
- Borging klimaat- en energiedoelen 2030 en instrumenten post-2030 (ETS, ETS2, LULUCF/AFOLU).
 - 2040-klimaatdoel (incl. mogelijke betekenis voor NL, zie 3c)
 - Positionering van NL beleid in Penta/Noordzee-overleg
 - Strategische autonomie en EU-industriebeleid
- b. Welke politieke keuzes kunnen/moeten worden gemaakt in het Nationaal Plan Energiesysteem en wat zijn daarbij de denkbare richtingen?
- Aanbod van verschillende energiedragers en flexibiliteit in een klimaatneutraal elektriciteitssysteem.
 - Financiering energietransitie, verdienmodel toekomstig energiesysteem; betaalbaarheid en verdeling lasten en lusten.
 - Ontwikkeling decentrale energiesystemen en wisselwerking met het centrale energiesysteem.
 - Keuzes energiebesparing en -efficiëntie.
 - Verantwoorde afbouw fossiel.
 - Hergebruik c.q. slim gebruik maken van bestaande energie-infra
- c. Welke politieke keuzes kunnen/moeten worden gemaakt in het Klimaatplan dat het kabinet in 2024 moet opstellen obv de nationale Klimaatwet en wat zijn daarbij de denkbare richtingen?
- Reductiedoelen tussen 2030-2050 (en mogelijkheden voor sectorale doorvertaling); doelen & inzet negatieve emissies; wel/geen budgetbenadering in klimaatwet.
 - Prioriteiten/hoofdlijnen op de beleidsagenda 2025-2035 (die bij aanvang van de nieuwe kabinetsperiode moeten worden uitgewerkt).
 - Financiële kaders incl. keuzes rondom het Klimaatfonds, met inzicht in budgettaire gevolgen (onderscheid uitgaven/inkomsten) voor het Rijk van (nieuwe) beleidsopties.

Product

- Beoogd is vanwege de korte doorlooptijd een pakket aan handzame fiches per onderwerp met een oplegnota die langs bovenstaande lijnen de belangrijkste keuzes en richtingen voor de formatietafel ordent.
- Voor onderdelen ad 0, 1 en 2 wordt gebruikmaakt van beschikbare analyses, verkenningen en technische inventarisaties van beleidsopties (Studiegroep Bestemming Parijs, IBO Klimaat). Er is dus nadrukkelijk geen sprake van een IBO – maar op basis van beschikbare informatie de belangrijkste keuzes t.b.v. de formatie te schetsen, alsook keuzes die al eerder (mogelijk tijdens de formatie) opkomen om tempo in de uitvoering te houden.
- Voor de richtingen voor uitwerking van het langetermijnbeleid (onderdeel 3) worden keuzerichtingen geschetst en geduid die door een volgend kabinet kunnen worden ingeslagen, waarbij het nadrukkelijk niet de bedoeling is om het onderliggende beleid al volledig technisch uit te werken (omdat dit in het korte tijdsbestek niet haalbaar is). Voor onderdeel 3 zijn het NPE en het NPVI belangrijke bouwstenen.

Spelregels

- De oplegnota en fiches moeten bruikbaar zijn voor het brede politieke spectrum en worden openbaar. De ambtelijke werkgroep komt onder verantwoordelijkheid van een door de SG van EZK benoemde oud-topambtenaar met relevante kennis en ervaring. Deze voorzitter borgt de kwaliteit van proces en eindproduct conform de taakopdracht.
- De voorzitter wordt ondersteund door een breed interdepartementaal secretariaat.
- De werkgroep werkt de opties neutraal uit, zonder waardeoordeel, vanwege de politiek onafhankelijke, ambtelijke status van het onderzoek.

- Er wordt vertrokken vanuit het huidige beleid incl. stand voorjaarspakket, en op basis daarvan scherp gesteld op de keuzeruimte die er richting 2030 is.

Openbaarmaking

Zowel de oplegnota als alle onderliggende stukken die in de werkgroep worden uitgewerkt worden als achterliggende documenten openbaar gemaakt op 1 december.

Samenstelling werkgroep

De formatiewerkgroep Klimaat en Energie staat onder leiding van de door de SG van EZK benoemde voorzitter en bestaat uit directeuren/MT-leden (zij zijn de werkgroepleden) van de verschillende coördinerende en vakdeskundige departementen (BZK (Gebouwde Omgeving), IenW (Mobiliteit), IenW (Circulaire Economie), LNV (Landbouw & Landgebruik), EZK (Industrie), EZK (Energie), EZK (Klimaat), FIN (Fiscaal), FIN (AFEP) en AZ). SZW, OCW, VWS, DEF, BZ, BZK/Bestuur, Financiën en Regio's zijn agendalid.

Secretariaat en werkwijze

De voorzitter wordt bijgestaan door een breed interdepartementaal samengesteld secretariaat. Dit is verantwoordelijk voor het voorbereiden van de stukken die worden besproken in de werkgroep en het opstellen van het eindproduct.

Elk werkgroeplid is verantwoordelijk voor het leveren van de relevante input voor hun beleidsterrein aan de formatiewerkgroep en verzorgen van de inhoudelijke uitwerking.

Kennis-aan-tafel

PBL en CPB worden uitgenodigd om als expertlid deel te nemen aan de formatiewerkgroep. Hierbij leveren ze kennis aan tafel op de kernvragen en waken ze voor de congruentie met de uitgangspunten uit het traject rond Keuzes in Kaart (KiK) van het CPB en de Analyse Leefomgevingseffecten Verkiezingsprogramma's (ALV) van het PBL. In het bijzonder stemt het secretariaat op medewerkersniveau de aannames van de inschatting van de uitstoot in 2030 van het beleid dat in KiK/ALV wordt meegenomen. Verdere doorrekeningen zijn niet voorzien gezien het tijdspad van de Formatiewerkgroep en de grote drukte bij de planbureau's. Wel kan ondersteuning van TNO en RVO worden gevraagd indien het wenselijk is (en mogelijk binnen de tijd) om op concrete uitvoeringsvraagstukken informatie op te halen.

Tijdslijn

De Formatiewerkgroep komt in ieder geval driewekelijks bij elkaar. De Formatiewerkgroep vangt aan op vrijdag 1 september en levert het eindproduct op 1 december op.